

BESTSELLEREK, FÉLPONYVÁK, IRODALMI GICCSEK ÉS A KÖNYVTÁRAK NEVELŐMUNKÁJA

Az 1950 körüli években, tehát mai könyvtári hálózatunk kialakulása idején, a művelődéspolitikai szigora a hamis társadalmi nézeteket terjesztő kapitalista szórakoztatóipari termékek elleni harc közben jórészt azokat a szórakoztató könyveket is kiszorította a könyvkereskedésekből és a könyvtárakból, amelyek művészi rangjuk és eszmeiségük révén nem sorolhatók a kispolgári ízlést és a szocializmussal ellentétes világnézetet terjesztő alkotások közé. Ennek következtében könyvtáraink állományát az egyhangúan szürke, szinte már komor „realizmus” jellemezte.

A könyvtárakba beáramló új olvasók tíz- és százezrei, akik a szórakozni vágyás nagyon emberi, természetes és jogos igényével lépték át a könyvtárak kapuit, és az olvasóvá válás első lépcsőfokain elsősorban a romantikus, kalandos, eseménydús könyveket keresték, bizony gyakran távoztak a kielégítetlenség érzésével. Nem tagadhatjuk, hogy volt ennek az állapotnak egy hasznos következménye: a magyar klasszikusok, Jókai, Mikszáth, Móricz ekkor váltak igazán népszerűvé, régebben elképzelhetetlen arányban olvasottá. De volt káros hatása is. A jogos és kielégítetlen szórakozási igény összefonódva az emberek tudatában élő régi emlékekkel, nevekkel és könyvcímekkel, valóságos nimbuszt teremtett a „tiltott”-ság hírével „rangosított” régi fércműveknek, az irodalmi giccsek és a ponyva valóban kártékony alkotásainak, amelyek a feketepiac csatornáin át elképesztően magas árfolyamon vándoroltak kézzől kézre.

Az ötvenes évek második felétől kezdve, amióta művelődéspolitikánkban a tiltó rendelkezések és adminisztratív intézkedések helyett a sokkal több türelmet igénylő és sokkal nehezebb feladatot jelentő *nevelés, felvilágosítás és ízlésformálás* került előtérbe, gyökeresen megváltozott a helyzet. Könyvkiadásunk gyakorlata a szocialista elvek érvényesítése mellett sokkal jobban alkalmazkodott a társadalom valóságos helyzetéhez, az igényekhez és a szükségletekhez, a történelmi előzményekkel is rendelkező kulturális és ízlésbeli rétegződéshez, sokféleséghez. Ez azt is jelentette, hogy a könyvtári munkában bonyolultabbakká váltak a feladatok és megnőtt a világnézeti tudatosság jelentősége.

Ha könyvtáraink állományának alakulásán keresztül nézzük az azóta megtett utat, mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy a fejlődés főiránya helyes volt. A számszerű gyarapodás mellett a *könyvtári állomány minősége* is megváltozott, gazdagabbá, színesebbé, sokrétűbbé vált, minden eddiginél szélesebb kapukat nyit az irodalom mezejére kíváncsi emberek előtt. Helytelen lenne azonban, ha a *fejlődés főirányának helyessége* és a nagyon számottevő eredmények miatt nem látnánk meg a jó és a nemes mellett előtörő vadhajtságokat is.

A könyvkiadásban és így a könyvtárakban is szaporodnak a művészi-esztétikai szempontból kifogásolható művek. A kiadók a tömegigény kielégítésére — magyar viszonyokhoz mérten — óriási példányszámban jelentetnek meg igénytelen, olcsó sikerre számot tartó könyveket is. A múlt évben pl. egy ilyen regény 152 600 példányos kiadásával javították meg a magyar könyvkiadás rekordját, s amint arról néhány hónapja *Iszlai Zoltán* beszámolt a *Könyvtári Figyelőben*, ebben az évben ismét jó néhány jelenik majd meg hasonlóan nagy példányszámban.

A könyvtárosok nap mint nap tapasztalhatják munkájuk közben, hogy a tömegigényre való hivatkozás nem alaptalan, mert a könyvtárak olvasói között is növeks-

szik azoknak a száma, akik a művészileg és eszmeileg igényes művek helyett első-sorban (és sokan majdnem kizárólag) a könnyű fajsúlyú, irodalmon-kívüli „irodalmat” keresik, és még néhány évvel ezelőtt nagyon népszerű olvasmányos könyveket, a jó értelemben vett lektürt is csak kényszerűségből, fanyalovga viszik el. Ahogy sokan mondják magukról: szórakozni, kikapcsolódni akarnak. Ez önmagában nem is kifogásolható. A szórakozás, a kikapcsolódás igénye természetes kielégítése a könyvtáraknak is feladatuk. Az esetek többségében azonban már nem egyszerűen a jogos szórakozási igényről van szó, hanem a *művészi ízlés elmaradottságáról*, esetenként pedig *világnézeti bizonytalanságról*, politikai előítélletről, vagy *megrekedt maradiságról*, amelyet az MSZMP Kulturális Elméleti Munkaközössége 1966-ban közzétett tanulmányában így fogalmazott meg: „Sem a kispolgári ízlésigényt, sem viszonylag széles rétegek művészi kultúrájának elmaradottságát nem tekinthetjük egyszerűen nem létezőnek, és nem hunyhatunk szemet az előtt sem, hogy egyes, főleg paraszti rétegekhez még ma sem jutott el a művészet.” A könyvtári olvasók minden rétegében találhatunk olyanokat — életkortól, iskolai végzettségtől függetlenül —, akik jelenleg még a giccset tápláló kispolgári ízlés hatása alatt állnak, kiknek tudata és ízlésfejlődése elmaradt a társadalmi valóságtól. Az irodalmilag képzetlen, a kezdő olvasók közé tartozó munkások, parasztok és a tovább nem tanuló fiatalok esetében az ízlés elmaradottsága mellett nyomóan esik latba irodalmi tájékozatlanságuk is. Akiknek még *nincs igazi olvasmányélményük*, akik még nem kóstolták meg a művészi irodalom ízét, azok nem is kívánhatják azt. És nincs összehasonlítási alapjuk sem, nem érzékelhetik a különbséget a művészi irodalom igazsága, szépsége és az áltirodalom hamis szirupja, bódító mákonya között.

A könyvtárosok többségét már évek óta foglalkoztatják ezek a tünetek és a belőlük fakadó gondok, valamint tennivalók. Értekezleteken, továbbképzéseken és a könyvtári szaksajtóban is fel-felbukkant a megoldás útjának keresése, a könyvtárosok beszélgetéseiben pedig gyakorta szenvedélyes vitákat váltott ki. Közben a legkülönbözőbb vélemények, állásfoglalások kerültek felszínre. A *Könyvtáros* januári számában *Imre Lajos* számolt be arról a szélsőséges kivételnek tekinthető esetről, mely egyik városunkban történt. Itt a művelődési ház igazgatója és a könyvtár vezetője jelentésében az olvasói ízlésfejlődés kedvező jeleként értékelte azt, hogy az érdeklődés a klasszikusoktól a mai magyar irodalom felé fordult, s ezt ők olyan művek sikerével bizonyították, amelyek inkább a bestsellerek, a „szocialista ponyva” műfajába sorolhatók. Találkoztunk a másik véglet képviselőivel is, akik ezeket a könyveket legszívesebben kitiltanák a könyvtárakból.

Előfordul — főként a nyugati művelődési viszonyok csodálói körében — az az arisztokratikus, felszínesen szociológizáló, látszatra igaznak tűnő megállapítás is, amely tényként fogadja el, hogy van tömegművészet, „konzumkultúra”, és van az ún. „elitművészet”. Ez a nézet figyelmen kívül hagyja a cáfolatként kínálkozó történelmi példákat és a mai jó tapasztalatokat is, az adott helyzetet megváltoztathatatlannak fogadja el, amely ellen nem is kell, de nem is lehet küzdeni. Mások, igen sokan, elvileg *helytelenítik a könyvtári állomány minőségi hígulását*, a könyvtári gyakorlat, az olvasótábor növekedése szempontjából azonban mégsem látnak veszélyt a bestsellerek, a giccses, vagy ponyvajellegű könyvek népszerűségében, mert szerintük ez nagymértékben *segíti a tömegek olvasóvá válását*, s úgy vélik, hogy akik e könyvek révén megkedvelték az olvasást, végül is eljutnak az igazi irodalomhoz. Akadnak olyanok is, akik egyértelműen hasznosnak tartanak bizonyos, időszerező társadalmi problémákkal foglalkozó, művészileg azonban szerintük is gyenge és igénytelen könyveket, mert úgymond: *írójuk szemmel látható céljának megfelelésén, az olvasók világnézeti-politikai befolyásolásával, a „mi malmunkra hajtják a vizet”.*

Sorolhatnánk tovább, de talán ennyi is elég az *állásfoglalások sokféleségének* érzékeltetésére. Nem vállalkozhatunk arra, hogy csálhatatlanul eldőntsük, melyik a feltétlenül helyes álláspont, és arra sem, hogy az irodalmi könnyűműfaj nagyon sokrétű és bonyolult probléma-szövevényét történetiségében és társadalmi hatásának minden részletében vizsgáljuk. A helyes álláspont kialakítását azonban talán mégis segítheti, ha erről, a könyvtárak nevelőmunkája szempontjából lényeges problémáiról megismerjük néhány író, irodalomtörténész és tapasztalt könyvtáros véleményét, mégpedig mindenekelőtt a két legfontosabbnak ítélt kérdésben:

1. A bestsellerek, a fél vagy egész ponyvák népszerűsége segíti, vagy hátráltatja-e, hogy az irodalomban még járatlan emberek megkedveljék az igazi irodalmat, az időtálló nagy alkotásokat?

Íme, a válaszok:

SZABÓ PÁL Kossuth-díjas író:

„A ponyvairodalom a lassan eltűnő lovagregény-irodalomnak a felhígulása, továbbélése az írás-olvasás általános elterjedésének kezdetén. Amiben nagy szerepe is volt. Jómagam is kései lovagregényekkel kezdtem gyermekkoromban, s ponyva-regényekkel folytattam, és a világirodalomban kötöttem ki. Amelyben a magyar irodalom a legelső között van, a költészet pedig a legtetején. Ma is jó szájizzel gondolok »Genovéva siralmas történeté«-re, vagy ... »Herpin herceg, avagy a fehér lovag«-ra. S utána a ponyvasorozat: »Lábnymok a hóban«, »A király nevében« és más nyolcvan száz füzetes »regény«.

A tegnapi ponyvát a szükség és a holnap utáni vágy szülte. A mai ponyva menekülés és bezárkózás a történelem semmi megalkuvást nem ismerő törvényei előtt. Valami olyan is, hogy ... érezd jól magad, végezd el tisztességgel amit rád bízta, de ne gondolkozz. De még ez a kisebbik baj. Nagyobb baj az, ami a ponyvát fedi, igazolja! Felfogások, tervek, szándékok és példamutatások! De ami szinte már félelmes: a pedagógia védő, vagy közömbös szárnyai alatt úgy nő, s szaporodik, mint elvadult cserjésben a mérgecgomba.”

KOMLÓS ALADÁR irodalomtörténész:

„— Nem hiszem, hogy a bestsellerek, félponyvák népszerűsége segít a jó irodalom népszerűsítésében. Rákaphat az olvasásra, de csak a bestsellerekére. Őt kötet lektűr megkedvelteti velem a hasonlóan feszült meseszövevű könyveket, de ezer lektűr sem juttat el Tolsztojhoz vagy Thomas Mannhoz. *Minél több ponyvát olvasok, annál mélyebben nővök bele egy hamis világszemléletbe*, s csak máshonnan jövő segítség, az élet, a gondolkodás segítése vezet ki belőle. Csak ha magam is átéltem és megismertem a gyászt, a szerelmet, a hősiességet, az emberi természet bonyolultságát, eszmélek rá a bestsellerek hamisságára s cserélem ki olvasmányaimat.”

KISS FERENC irodalomtörténész:

„A bestsellerek, a fél és egész ponyvák között is nagy különbségek lehetnek. Helyeslem azok kiadását, amelyekben a fordultatos cselekmény eredeti szellemességgel párosul. Ezek megkedveltethetik az olvasást, de nem töltik be a magasabb igényt. Azok a félponyvák viszont — és a Berkesi művek ilyenek —, amelyek morális érzékenységet színlelnek, lényeges társadalmi kérdéseket politikai és morális érdekenyűsítés árán elhanyagolnak, megismertetik azt, amire vernek az írói világ sekélyes áramába, s elsekélyesítik, meghamisítják azt, amire nemzedékek élete rámege, azt amivel a felelős és tehetséges elmék a rokkánásig birkóznak, — az ilyen illetéktelen ügybuzgást ártalmasnak vélem. Elsősorban azért, mert a szimpla megoldások illúziójának erősítésével paralizálják az olvasót.”

VERES PÉTER Kossuth-díjas író:

„A kérdésre nem tudok valami használható választ adni. Nemcsak azért, mert egy nagyobb és fontosnak érzett munka (Bölcs és balgatag őseink) kellős közepében vagyok és semmi másra nem jut se időm se lelki energiám, hanem azért is, mert a szóban forgó kérdésekről én már túlsokszor és túlsokat írtam, beszéltem, úgy látszik, teljességgel eredmény nélkül. Még csak azt se értem el, hogy igazában megértettek volna.

Mert van annak vagy harminc esztendeje, hogy először írtam az irodalom és az »olvasnivaló« különbségéről. És arról, hogy ezek között nincs ugyan éles határvonal, mert hiszen igazi írók is írnak olvasnivalókat, Dickenstől Jókaiig és tovább, de az igazi kritikus és az igazi művelt olvasó ott kezdődik, hogy ebben különbséget tud tenni.

Ugyancsak lehet annak talán már 18—20 esztendeje is, amikor az »érdekes« és a »szép« viszonyáról elmélkedtem és feljegyeztem, hogy »a szép mindig érdekes, az érdekes nem mindig szép«. Nem fejtegetem, gondolom, hogy a könyvtárosok egy része is olvasta ezeket valahol valamikor. Még arra is utaltam, hogy az érdekesnek a forrását valószínűleg a reflexzekben kellene keresni, a szépét, nos a szépét inkább a lélekben és az értelemben. Csakhogy ezek is továbbvezetnek az élettanhoz és a lélektanhoz, azok meg talán még tovább, ahhoz a titokhoz, hogy miért születik az egyik ember okosnak, a másik meg — hm — butának? Tudósok dolga volna!”

MARTONOSI PÁL, a Kiskunhalasi Járási Könyvtár igazgatója:

„Nehéz a kérdésre egyértelműen válaszolni. Gyakorlati munkám tapasztalatai alapján — elismerve, hogy erről lehetne vitatkozni — úgy látom, nincs különösebb veszélye annak, ha a bestsellerekből is van 1—2 példány a könyvtárakban. Ha a bestseller felkeltette az olvasó figyelmét, és emiatt felkeresi a könyvtárt, már nyert ügyünk van. A továbbiakban a könyvtároson múlik, mit ajánl és hogyan tudja befolyásolni, illetve meg tudja-e tartani az olvasót.”

MOLNÁR ISTVÁNNÉ, a Székesfehérvári Velinszky László Városi Könyvtár vezetője:

„Tapsztalataink szerint a modern bestsellerek nem jelenthetnek lépcsőfokot az igazi irodalom megkedveléséhez. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy aki ma Berkesit (is) olvas, soha nem fogja megkedvelni Tolsztojt vagy Hemingwayt, hanem azt, hogy nem az ő segítségével. A bestsellerek kimondottan károsak és veszélyesek lehetnek akkor, ha olvasójuk azzal a meggyőződéssel veszi őket kézbe, hogy irodalmat olvas.”

VENESZ BÉLA, a Dunaújvárosi Városi Könyvtár vezetője:

„— Talán abból indulnék ki, hogy városunk egyik vezetőbeosztású értelmiségi embere, aki rendszeres és nagyon igényes olvasónk s a tudomány különböző területeiről megjelenő új irodalom gyakori kölcsönzője, éppen a minap fordult hozzám — némi röstellkedéssel —, hogy szeretne valami krimit olvasni. A kért könyvet megkapta. Nem döböntött meg, de elgondolkoztatott az eset. Már ő is! Nem folytatom a gondolatmenetet. Azt hiszem, nem mondom nagyot, ha azt állítom, hogy nagyon sok ember átesik ezen a »betegségen«, sőt sűrűn vissza is esik belé.

— Siheder koromban magam is a Nick Carter regények légióját olvastam és még sok egyebet ebből az irodalomból, de mellette és utána az időtálló irodalom alkotásait is. Pl. ebben az időszakomban olvastam a Háború és békét, a Karthauzit!, a Falu jegyzőjét stb. Ami olvasóinkat illeti: nálunk is sokan szeretnének kalandos, félponyvákat olvasni. Tapasztaltuk azonban azt is, hogy vannak, akik ilyen igényeiket némileg szegyenkezve mondják el. Elárulva ezzel, hogy tudatában vannak a keresett könyv értéktelenségének. Azt is tapasztaltuk, hogy ha a kért könyvet nem kapják meg, nem csinálnak belőle nagy ügyet, hanem elviszik a színvonalas irodalmi alkotásokat is. Meggyőződésem, hogy ennek nincs olyan, »ha ló nincs...« jellege. Az elmondottakból talán már ki is derül, hogy mit akarok végső soron mondani. Az említett krimik és bestsellerek — véleményem szerint — nem hátráltatják az igazi irodalom megismerését. Legfeljebb annyiban, hogy amíg ezeket olvassák, olvashatnának igazi irodalmat is.”

DR. NYITRAI LAJOS, a Szolnok megyei Verseggy Könyvtár munkatársa:

„Nem hiszem, hogy ezek a könyvek az olvasóban igényességet ébresztenének, kifejlesztenének, hiszen nincs olyan vonásuk, erényük, mely ilyen hatást felidézne. Tény, hogy vannak olvasók, akik olvastak ilyeneket, s túljutottak rajtuk. De nem ezeknek a könyveknek a befolyására, hanem más, belső és külső indítékok, készség, igény, nevelés összehatására.”

HALÁSZ BÉLA, a Veszprémi Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportjának vezetője:

„Szeretném hangsúlyozni, hogy nem vagyok a könnyű műfaj ellensége. Elítélek azonban minden olyan felszínes »irodalmat«, amely a művészi fogyatékoságok ellensúlyozására igyekszik magát súlyos társadalmi mondanivalóval terhesnek feltüntetni.

— Így lesz a kémregényből társadalmi regény, a bűnügyi játékból pedig erkölcs-dráma. Ez már veszélyes. A baj ugyanis nem a kezdő olvasókat fenyegeti elsősorban, hiszen ma már kevés igazán kezdő olvasó jön hozzánk. Sokan vannak azonban olyanok, akik hozzászórtak a legtöbbször zűrzavarosan bonyolított cselekmény halmozott izgalmaihoz, és azután már nem tudnak (vagy nem is akarnak) lemondani erről a narkotikumról. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a beiratkozás után azonnal határozottan kérik Berkesi, Szilvási stb. műveit. (Tanulságos volna olyan felmérést készíteni, amely egy magyar klasszikus és egy mai bestseller író keresett-

ségét hasonlítja össze.) A legtöbb ember azt hiszi, hogy igazi, modern irodalmat vesz kézbe, hiszen aktuális politikai, társadalmi és erkölcsi kérdésekről olvashat, még hozzá olyan könyvben, amelynek állásfoglalása egyértelműen pozitív.

A fő veszélyt abban látom, hogy a »könnyű« irodalom dömpingje megakadályozza olvasóink fejlődését. Mit tehet a könyvtáros ez ellen? Tekintve, hogy az óriási igényt nem tudjuk kielégíteni, helyette valami mást kell olvasóink kezébe adni. Ilyenkor alkalom adódik »becsempészni« hasonlóan cselekményes, izgalmas, de valódi irodalmat. Mert szerencsére ilyen is szép számmal van. A könyvtáros azonban csak leleményességgel, jó pedagógiai érzékkel és nem utolsósorban nagy irodalmi tájékozottsággal oldhatja meg ezt a feladatot. Erőfeszítését azonban nehezíti a sajtóban, rádióban és televízióban folyó, igen erőteljes propaganda. Hadd mondjak erre szélsőséges példát: néhány éve az irodalmi hetilap terjedelmes riportot készített egyik írónkkal, aki élénken tiltakozott az ellen, hogy regényeire a »szocialista ponyva« bélyegét sütötték. Szerinte ez azért történhetett, mert kezdő korában írt egy egyszerűen rossz regényt. Enyhén szólva furcsának tűnt azonban, hogy ezt a rossz regényt újra kiadták, mégpedig 100 000 (!) példányban. Ez is mutatja, milyen bonyolult kérdés-komplexumról van szó. Egy azonban bizonyos: könyvtárunk főfeladata továbbra is a színvonalas irodalmi alkotások népszerűsítése, olvastatása marad.”

KÓGER TAMÁS, a Komárom megyei Könyvtár igazgatóhelyettese:

„Gyakran vitatkozunk magunk között erről a problémáról. Így abban, amit elmondok, saját véleményemen kívül kollégáim gyakorlati tapasztalatára is támaszkodhatok.

A kérdésre sem határozott igennel, sem nemmel nem válaszolhatunk. Paradox helyzet! Ugyanis, ha munkánkat széles körű társadalmi küldetésnek tekintjük, akkor egyik alap célunk, hogy mind nagyobb tömeggel kedveltessük meg az olvasást. Az olvasás — az olvasmány minőségére való tekintet nélkül — magasabb minőségi állapot, mint a nem olvasás. Első lépcsőként mindenképpen el kell fogadnunk ezt a fokozatot. A következő minőségi változás már az olvasás régiójában következik be, fejlődés eredményeként. Könyvtárosi munkánk szép célja ezen az úton segítve végigkísérni az olvasókat.

Az első olvasmány lehet akár Berkesi is. A lényeg a folytatáson van. Itt jön a probléma alvi megoldhatósága és egyben gyakorlati megoldhatatlansága. Szerintem nem helyes az a vélemény, mely szerint Berkesi olvasója sohasem jut el Thomas Mannig! (Ez egyben a sokat emlegetett ellenpólus.) Azért sem lehet így, mert ez a nézet azt is jelenti, hogy az emberek nem nevelhetők.

Miért van mégis, hogy az olvasók tömegei, akik Berkesit olvassák, látszólag nem tudnak kitörni ebből az alacsony értékű olvasmány kategóriából? Azért, mert nincs aki tovább vezesse őket! Hiszem, hogy a kezdő olvasók kisebb része önmagától elhagyja ezt a kategóriát, mások a könyvtári propaganda, ajánlás stb. hatására szintén »kinövik« ezt az igényt. De a megmaradó többséggel nem törődik jóformán senki. E csoport tagjainak Berkesi és Szilvási az első olvasmányélménye, más értéktételek nem jutnak el hozzájuk. Maradna a könyvtáros befolyása, ha a könyvtáros nem szenvedne állandó időhiányban. A nagy könyvtárak mechanizmusa fejlett olvasót feltételez, a könyvtári szolgáltatás itt személytelenebb. Az olvasó kérhet ezt vagy azt, de az olvasmányt megbeszélni nem tudja. Nálunk pl. 3500 olvasót lát el 3 ügyeletes könyvtáros. Ebből egy csak a kölcsönzés technikai részét végzi, a másik kb. 400 m²-es területen látja el a »referens« tisztét, és a harmadik visszarakja a könyveket. Itt már szinte személytelenné vált a könyvtári szolgálat. Olvasmány-problémáiról meg sem kérdezik, ő sem fordul hozzájuk, hiszen a körülmények nem alkalmasak beszélgetésre. Az egyszerű vagy kezdő olvasó tanácstalan és igénytelen-ségében önkiszolgálóvá válik; halad egyik Berkesitől a másikig, majd meghallja valakitől, hogy Szilvási is ilyeneket ír... És így tovább. Közben megállapítjuk, hogy az igénytelen olvasók tömegei Berkesi iránt érdeklődnek, és megszületik a következtetés: a Berkesit olvasó emberek sohasem jutnak el az igazi irodalomig. Az időhiány és a körülmények a problémákat jól látó könyvtárosokat is kényszerű tétlenségre szorítják.

Így vagyunk mi is Tatabányán. Érzem, hogy elvész a könyvtárban az egyszerű olvasó. Szinte senki sem tud vele foglalkozni igényei szerint. Megállapítható, hogy az egyszerű olvasó — és ez a túlnyomó többség — a régi kölcsönzési rendszerben többet kapott a könyvtártól, mert a kölcsönző könyvtárossal elbeszélgethetett olvasmányairól, már ismerték ízlését és személyére szabottan ajánlottak neki könyvet.

A megoldás tehát az lenne, ha aprólékosan megismerhetnénk a kezdő olvasókat, és akkor pedagógiai megalapozottsággal tudnánk irányítani olvasásukat. Jelen-

leg a könyvtárak nem tudják megoldani ezt a pedagógiai feladatot. Ezért tartom paradoxnak a mai helyzetet. Van ugyan néhány megszállott kolléga, aki erején felül törekszik ennek az ellentmondásnak feloldására, fáradozásait eredmények is igazolják, de ez csak csepp a tengerben.”

A válaszok a kisebb-nagyobb eltérések ellenére is jól tükrözik, hogy a könyvtárosok ismerik a kérdést, és felelősséggel keresik a megoldást. A tapasztalatok és a hasznosítható javaslatok összegezését a másik kérdés vizsgálata után kíséreljük meg, a következő számban.

K ö n c z ö l I m r e